

בעצתך תנחני

גליון שבועי להתבוננות בפרשת השבוע ובעבודת ה'

גליון 93

פרשת יתרו

היחס לסגולות ולישועות

אתה צריך אותי?"

כך הם פני הדברים בתורה, וכך הם גם בתפילה. הקב"ה מתעניין בתפילה של כל אחד באופן אישי. בספר "מאיר עיני ישראל" מסופר שכאשר אנשים היו באים אל החפץ חיים לבקש שיתפלל עבורם, התגובה שלו היתה: "לכו אל הקב"ה בעצמכם! למה אתם צריכים אותי? הקב"ה לא רוצה שתשלחו אליו שליחים, הוא רוצה שתבואו אתם אליו. אתם בניו שלו לא פחות ממני!"

אין ספק שיש ענין בברכת צדיק. כתוב בגמרא "ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים". אבל זה לא אמור להיות תחליף לתפילה, ובוודאי שלא אמור לגרום לאיבוד פרופורציות.

וכאן ניכנס לנושא רגיש קצת, אבל נדמה שהגיע הזמן לעסוק בו.

קופות הצדקה העצימו את הענין של השפעות וישועות הצדיק, במטרה טובה לגרום לאנשים להוציא כסף לצדקה. הקופות עובדות בקמפינים אגרסיביים של שיווק ויח"צ (לשם שמים ולשם הצלת נפשות מישראל, אין לשכוח זאת ויש להעריך על כך את גבאי הצדקה המסורים). התעמולה מתרכזת סביב אמירה אחת מרכזית: גדולי ישראל הם היחידים שבכוחם להמשיך ישועות אל כל אחד ואחד, והדרך היחידה שלנו לזכות לישועה היא רק על ידי מסירת פדיון נפש וקוויטל לידם. כל השאר – התורה שלך, או התפילות שלך, או החסדים שלך – לא רלוונטי. רק תתרום ותיוושע.

כאמור המטרות טובות מאוד, אך בפועל מתרחש קצת איבוד פרופורציות, ובאיזשהו מקום קצת מחיקה עצמית: נוצרת הרגשה התפילות שלי לא אמורות לעזור, הלימוד שלי לא אמור לתת לי כח להוציא הלכה למעשה, אני אפס. רק הדמויות שמופיעות בעלוני הצדקה הם אלה שעליהם עומד העולם. רק למעשיהם יש ערך.

במקום להאמין בקב"ה, במקום להעריך את כח התפילה שיש בידינו, במקום להבין את גודל הזכות שלנו ללמוד תורה, במקום להתרומם ולצמוח – אנחנו עלולים למצוא את עצמנו רצים אחרי בדלי סגולות חסרות מקור, שטרות למיניהם, ריבות אתרוגים, סכינים עם חריטה ובקבוקי יינות, שאין כל קשר בינם לבין התורה המקורית שקיבלנו בהר סיני.

כך אנחנו עלולים ללקות בכפלים: גם לשבש את אמונתנו, גם להמיר את הקשר עם ה' בקשר עם מספרי טלפונים וכרטיסי אשראי, וגם לאבד את ערך עצמנו בעינינו.

אעתיק כמה ציטוטים מזדמנים מעלוני הצדקה של השבועיים האחרונים. אין צורך אפילו להסביר את העיוותים, אלא פשוט לקרוא פעם אחת במתינות מה נדחף לנו לתת המודע בלי שימת לב:

"הפרנסה היא אחד הדברים שהכי מעסיקים אותנו... זרם

לפי סדר הדברים הטבעי, מתן תורה הוא הדבר המתבקש ביותר אחרי יציאת מצרים וקריעת ים סוף. אחרי שעם ישראל יוצא ממצרים וחווה את כל הניסים והנפלאות, רואה מראות אלוקים על ים סוף, ומגיע למדרגת "ויאמינו בה' ובמשה עבדו" – הגיע הזמן לקבל את התורה, ולכאורה בזה היתה התורה צריכה לעסוק מיד. אך לא. התורה מכניסה עוד פרשה באמצע. בין קריעת ים סוף ומלחמת עמלק לבין מתן תורה – אנו לומדים על פרשת "ואתה תחזה". ההצעה של יתרו להעמיד שרי עשרות, שרי מאות ושרי אלפים.

מדוע זה כל כך חשוב? למה זה הבסיס למתן תורה?

אפשר לומר בזה כמה וכמה דרכים, ושבעים פנים לתורה. אך נציע כאן ביאור המתקשר אל היסוד שנאמר כאן בשבועות הקודמים.

החל מהמפגש הראשון של עם ישראל עם משה רבינו, באמירת "כה אמר ה' פקוד פקדתי אתכם" – משה רבינו הוא הממצע בין השי"ת לבין עם ישראל. הכל עובר דרכו: הניסים והישועות, ההוראות וההדרכות, המזון והמחיה. באופן טבעי אמורה להתגב אל הלב הרגשה פנימית, שמשה רבינו הוא מרכז הסיפור. עליו הכל עומד, הוא מרכז הענין. בפרט עתה, שגם התורה עומדת להינתן על ידו – עלול להיווצר בלבול, בין המקום של משה רבינו למקום של הקב"ה. מצד אחד אמנם הנביא בספר מלאכי קורא לתורה הקדושה "תורת משה", אך כמובן יש לזכור את העיקר, שזו תורת ה'.

אולי זו המטרה של העמדת שרי העשרות ושרי המאות והאלפים: לדעת ולזכור שהתורה ניתנה לכל אחד ואחד מישראל. אמנם את "הדבר הקשה יביאון אל משה", אבל "את הדבר הקטן ישפטו הם". התורה ניתנה לכל אחד ואחד מישראל, ולכל אחד יש חלק בה. הקשר עם הקב"ה צריך להיות ישיר, לא על ידי שרף ולא על ידי מלאך אלא על ידי הקב"ה בכבודו ובעצמו. משה רבינו הוא השליח, אבל הוא שליח. על כל אחד ואחד מישראל מוטל לזכור שהקב"ה מתעניין בו, בתפילותיו ובתורתו, באופן אישי.

בתקופתנו רווח מאוד השימוש במונח "גדולי ישראל". כבוד התורה הוא כמובן דבר מצוין, אך יש להיזהר שלא לבלבל בין הערצה לגדולי ישראל לבין מחיקת הערך העצמי והמקום החשוב שכל אחד צריך לתת לעצמו, לעבודת ה' שלו, לתורה שלו. עליך לדעת את ערכך ולחיות את חיך על פי דרכך וכוחותיך.

בשבוע שעבר כתבתי על אחד מחשובי הרבנים במודיעין עילית ששאפתו היא להוציא מתחת ידו מוצ"ם שלא יחקו אותו אלא יזכו להעמיד קו ברור של הוראה בדרכם. בעקבות כך סיפר לי אאמ"ר שליט"א שכאשר מרן הגר"נ קרליץ זצ"ל היה רב צעיר בשכונת רמת אהרן בב"ב, לפני כארבעים שנה, כאשר היו אברכים באים לשאול אותו שאלות בהלכה, אפילו ביורה דעה, התגובה הטבעית שלו היתה: "תפתח שר"ע ותלמד ותגיע להכרעה! למה

הישועות אחר מעמד התפילה הוכיח שוב שבדיוק לסדר הזה הקב"ה מתאוה: תפילה ופרשת המן - עם צדקת קופה פלונית - עם סגוליות היום - ועם זכות התורה של גדולי עולם".

(האומנם רק לזה הקב"ה מתאוה? זה לשון המדרש (מ"ר בשלח פרשה כא): "הקב"ה הכל שוין לפניו, הנשים והעבדים והעניים והעשירים, תדע לך שהרי משה רבן של כל הנביאים כתוב בו מה שכתוב בעני. במשה כתיב "תפילה למשה איש האלהים", ובעני כתיב "תפילה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו, זו תפילה וזו תפילה, להודיעך שהכל שוין בתפלה לפני המקום").

המשך ציטוט מאותו עלון: "הצדיקים יצאו ממתחם הקבר, מותירים בו ענני קדושה... גם השנה גדולי הדור מתכנסים לפתיחת שערי פרנסה עלינו". מעניין, בגמרא שקיבלנו מרב אשי כתוב שמפתח פרנסה נמצא רק בידי הקב"ה (תענית ב:).

קופה אחרת כבר לא צריכה אפילו תפילה של צדיקים. יש לה המצאה אחרת: שטר פרנסה חתום על ידי "גזירת בית דין שיסד מרן שה"ת", כלשונם. איכשהו בהמשך המאמר זה כבר הופך להבטחה של שו"ע, ונוסף לזה צליל של איום: "השו"ע הבטיח. אם בו אתם לא מאמינים - באמת שאין לנו משהו משותף להאמין בו"...

עלון נוסף משכנע אותנו שהדרך לזכות בנחת מהילדים היא לזכות לשטר הנחת של מרן שה"ת. כידוע, הסטייפלר צוק"ל אמר פעם להורה שביקש ברכה לילדו שיגדל לת"ח וירא שמים: "ת"ח הוא יהיה כמה שתלמד איתו, וירא שמים הוא יהיה כמה שאשתך תתפלל עליו". אבל היום - נשתנו הטבעים: לא צריך ללמוד עם הילד, לא להתפלל עליו, לא להתיעץ במקרה הצורך עם יועץ חינוכי, לא לברר על ישיבה מתאימה. כלום. יש רק דבר אחד לעשות: לזכות לשטר הנחת.

ואיך זוכים לאותו שטר נחת? זה פועל רק אם תתרום סכום מסוים, לקופה מסוימת, ודווקא למגבית ט"ו בשבט. למה? הנה ציטוט מדויק: "לא לקרנות. לא ליתומים. לא למגבית פורים ולא לזו של פסח. למה למגבית ט"ו בשבט? אף אחד לא יודע. את הסוד הזה לקח עמו מרן אלי קבר..."

עוד ציטוט מזדמן: "גדולי עולם יתפללו עלינו שם. הם יתחננו בגדולתם, בפיהם שלא פוסק מתפילה ועבודה, ואנחנו נהיה שם! (ועכשיו הדגשה במקור): ואז, בתוך הענן והאש ותמרות העשן - יובאו לשם הבקבוקים... בקבוקים של משקה משובח, שעל כל אחד מודבקת פתקית ובה השם שלנו, וציון הישועה אליה אנחנו מקווים. גדולי הדור שליט"א בעיצומו של המעמד הקדוש יברכו את התורמים ויחילו את ברכתם על בקבוקי המשקה (!!!), העולם יזוע וינוע ואחר כך ישקוט וידום" (מיופת מדהים של הקופה: מישהו שם צפה את רעידת האדמה!).

אם מישהו היה אומר לפני עשרים שנה שבעוד עשרים שנה טקסט כזה יופץ במאות אלפי עותקים בציבור החרדי ואף אחד אפילו לא ירים גבה - לא היינו מאמינים.

חלק מהקוראים מהנהן עתה בנמרצות, ואומר: "כל כך נכון, הוא אפילו כותב בעדינות יתר".

אבל יש גם חלק שכנראה מרים עכשיו גבה ושואל: מה כל כך איכפת לך? כולנו מבינים שאלו גימיקים שיווקיים, אף אחד לא מתייחס לכל הטררם הזה ברצינות. אף אחד כמעט לא קורא את כל הבלה-בלה הזה. והרי העניים צריכים כסף. מה אפשר לעשות?

הענין הוא שזה חודר מבלי משים. שלשה מסרים חודרים עמוק עמוק פנימה: א. כוחם של גדולי ישראל הוא כח אלוהי כמעט. ב. הקב"ה לא צריך חלילה את התורה והתפילה שלך, אלא רק את הברכה של הרב פלוני. ג. לסגולות יש כח עוצמתי, יותר מתפילות ויותר מלימוד תורה, חלילה.

האם אכן זה מחלחל? חושבני שכן, ואביא לזה שתי דוגמאות קטנות מהשטח:

א. בליל השבת הקודמת שמעתי שיעור בבית הכנסת מת"ח נכבד, כבן שישים פלוס. הנושא היה צורת התפילה בידיים פרושות. היתה לו טענה כלשהיא שלפיה צורת תפילה בידיים פרושות כלפי מעלה באגרופים קמוצים אינה צורת תפילה נכונה, ואם מצאנו אותה היא נאמרה רק על אברהם אבינו ולא על הכלל, ואפילו אצל רבא מצינו שהקפיד שלא להתפלל בצורה כזו (שבת י.). לא ניכנס כאן לכל השטיקל תורה, כי אין זה מעניננו. מה שרציתי לספר הוא, שלאחר התפילה כשדיברו איתו בלימוד, העלה אחד האברכים סברא שאולי הזכות להתפלל בצורה כזו שמורה לגדולי ישראל שבכל דור ודור. כנראה מה שלחץ את אותו אברך היתה איזושהי תמונה שבה רואים את אחד מגדולי ישראל מתפלל באגרופים קמוצים. הת"ח הגיב בחריפות תגובה טבעית ומתבקשת: "ומה, לדעתך גדולי ישראל יותר גדולים מרבא?"

אני מכיר את האברך שאמר את הסברא הזו, הוא ת"ח ובר דעת, בדרך כלל. איך הוא מגיע למשפט כזה, כשמדברים בהלכה בדיון רציני? כי לא נכחיש שיש תעמולה שוצפת לכיוון הזה, שקשה מאוד לעמוד מולה. היא גורמת לנו לחוסר שיקול דעת וחוסר איזון בכל הנושא של גדולי ישראל.

ב. בט"ו בשבט השבוע שחל ביום שני החלטתי לערוך ניסוי בענין האמונה לסגולות. ניגשתי לפני התפילה בבוקר אל הגבאי שמוכר את העליות, והצעתי לו להכריז שבט"ו בשבט יש השפעה מיוחדת בשעת העליה לתורה להצלחה בנחת מהילדים - הרי כתוב "האדם עץ השדה", ובזמן קריאת התורה זה הזמן שבו חלה השפעה של תורה על האדם עץ השדה. רגע לפני הקריאה הגבאי הסתובב לעברי ורמז בעיניו: "בטוח שכדאי?" החזרתי לו רמז: "כן, בוודאי!" הוא בכל זאת לא העז להכריז את כל הרעיון, והסתפק בהודעה קצרה: "היום בט"ו בשבט יש סגולה מיוחדת בעליה לתורה". ומה התוצאות? שימו לב: העליות נמכרות אצלנו בדרך כלל בשבע שקל, והן נמכרו בתוך שניות בארבעים וחמש שקל! ומדובר על מנין שרובו אברכים, בחלקם בעלי חוש ביקורת ודעה.

ובכן, אם בשנה הבאה העליות בבית הכנסת שלכם ימכרו בט"ו בשבט במאתיים שקל - תזכרו מהיכן זה התחיל...

נחמד לצחקק, אבל יש לשים לב שמתרחשת כאן סטייה. יש להדגיש שלא זו היתה כוונתם הברוכה של גבאי הקופות, המוכרים כאנשים ת"ח יראים ושלמים, שמצוקתו הנוראה של הציבור דחפה אותם לפעולות גימיקים שיווקיים שהם עצמם לא מאמינים בהם. אבל נראה שבתקופה האחרונה הדברים יצאו

מכלל שליטה, הרעיונות מועתקים ומשתדרגים מקופה לקופה וממגבית למגבית, והצורך להתחדש דוחף את העגלה במורד מבלי משים.

יש לעצור את הגלגל, וזה ביד כל אחד ואחד: להפסיק להאמין בסגולות, ולחזור להאמין בישועת ה' ובאהבתו העצומה, ובכוחו האדיר

של כל יחיד ויחיד שמתפלל או לומד או מקיים מצוות, לעורר עליו רחמים ולהמשיך ישועות לעצמו בכל מילי דמיטב.

להצטרפות לרשימת התפוצה,

לקבלת מאמרים שבועיים:

B0548407520@gmail.com